

Asia: VN/2575/2021

Luonnos hallituksen esitykseksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain, terveydenhuoltolain sekä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Vastaajataho:

Oppilas- tai opiskelijajärjestö tai oppilaan vanhempia ja huoltajia edustava taho

Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistaminen

1a) Hyvinvointialueen olisi esityksen mukaan yhdessä alueensa kuntien kanssa muodostettava *alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä*. Onko ehdotus mielestänne tarkoituksenmukainen kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistamiseksi?

Kyllä [OSKU pitää ehdottoman tärkeänä, että opiskeluhuolto toteutetaan silti mahdollisimman lähellä opiskelijoita oppilaitoksissa, ja että työryhmään otetaan mukaan myös opiskelijat. Työryhmässä voisi olla erillinen kiintiö opiskelijoille, pelkästään yksi ei riitä vaan nuorten on edustettava kattavasti koko toista astetta ja koko aluetta.]

1b) Millä taholla tulisi käsityksenne mukaan olla vastuu alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän muodostamisesta?

Hyvinvointialueella [Koulutuksen järjestäjät tulee ottaa silti tiivistä mukaan työhön, ja kuulla millaisia tarpeita ja tilanteita juuri sen alueen opiskelijat ja oppilaat tarvitsevat. Myös edellä esitetyn mukaisesti korostamme, että opiskelijat tulee ottaa yhteistyöryhmän ytimeen mukaan.]

2) Kunnan tai useamman kunnan yhdessä tulisi laatia opiskeluhuollon toteuttamiseksi *kunnan opiskeluhuoltosuunnitelma*, joka liitettäisiin lastensuojelulain (417/2007) 12 §:n mukaiseen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Onko esitys mielestänne tarkoituksenmukainen?

Kyllä [Suunnitelman tekemiseen tulee ottaa opiskelijat mukaan vahvasti, ei ainoastaan yksittäisten kuulemisten avulla vaan alusta loppuun aidosti kuunnellen.]

3) Hyvinvointialueella tulisi olla *alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma*. Se valmisteltaisiin alueellisessa opiskeluhuollon yhteistyöryhmässä ja hyväksyttäisiin hyvinvointialueen aluevaltuustossa. Alueellinen

opiskeluhooltosuunnitelma liitettäisiin lastensuojelulain 12 §:ssä tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Huomioitanne esityksestä?

OSKU korostaa opiskelijoiden merkitystä suunnitelmaa tehtäessä, ja pohtii millä perusteella suunnitelma hyväksytään aluevaltuustossa? Tähän saakka kuntien opiskeluhooltosuunnitelmia ei ole hyväksytty kuntien valtuustoissa ja OSKU on huolissaan, että suunnitelmaa muokataan poliittisista lähtökohdista eikä opiskelijoiden tarpeista.

4) Mikäli esitys ei mielestänne riittävästi huomioi erilaisia opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä, kuten esimerkiksi ne, jotka toimivat useamman kunnan alueella tai yksityiset koulutuksen järjestäjät, millä tavoin muuttaisitte esitystä?

OSKUn näkemyksen mukaan kuntien opiskeluhoollon henkilöstötilanne ei ole Suomessa kaikkialla ajan tasalla. Erityisen huolestuttavaa on, että alueellinen tasa-arvo ei palveluiden saatavuudessa toteudu. Amisten hyvinvointiin ja terveydenhuoltoon on kohdistettava selkeästi nykyistä enemmän resursseja – panostaen erityisesti ennaltaehkäiseviin, matalan kynnyksen palveluihin. Opiskelijoiden terveydenhuolto ei saa olla vain oireiden hoitamista vaan ongelmien syihin puuttumista. Oppilaitosten pitää tehdä yhä enenevässä määrin moniammatillista yhteistyötä esimerkiksi etsivän nuorisotyön kanssa. Avun hakemisen kynnystä täytyy madaltaa kaikin keinoin. Erityisesti mielenterveyspalveluiden pariin hakeutumisesta tulee tehdä helppoa ja tätä varten opiskelijoiden psykologipalvelut tulee olla nykyistä huomattavasti paremmin saatavilla.

On erittäin tärkeää, että uudistuksen myötä tilanne ei pahene vaan helpottuu, ja opiskelijat ovat tasa-arvoisessa asemassa keskenään riippumatta kotikunnasta tai oppilaitoksesta. Pidämme myös tärkeänä, että opiskelijakuntien lisäksi nuorisovaltuustoja ja maakuntavaltuustoja otetaan mukaan suunnittelutyöhön.

5) Hyvinvointialue järjestää opiskeluhohtopalvelut 1.1.2023 alkaen. Näettekö, että opetuksen tai koulutuksen järjestäjällä on yhdessä hyvinvointialueen kanssa edellytykset huolehtia oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukaisesti siitä, että opiskeluhoollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus?

Kyllä [OSKU huomauttaa, että ammatillisessa koulutuksessa opiskelee kaikista koulutusmuodoista eniten opiskelijoita, mutta palvelut ovat silti kaikkein heikoimmassa kunnossa. Amis-tutkimuksen mukaan vuonna 2018 jopa 51% vastaajista kertoi, ettei ollut saanut tarvitsemaansa apua ongelmiin opiskeluhoollosta. Koronan myötä tarve on kasvanut, ja etenkin mielenterveysongelmat kasvaneet. Sen lisäksi vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan jopa 23% ammatillisten oppilaitosten ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoista kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Hallitusohjelmassa on mainittu, että säädetään sitovista mitoituksista toisen asteen opiskeluhoollon palveluihin. Poikkeusolot 2020 keväällä nostivat tuen tarpeen piiriin myös joukon sellaisia opiskelijoita, jotka eivät aiemmin ole tarvinneet erillistä tukea opintoihin. Resursseja tulee kohdistaa lisää terveydenhuollon ammattilaisten palkkaamiseen, ja palvelut säilyttää aidosti lähellä opiskelijoita. Opiskelijoiden tulee olla tietoisia, miten palveluiden pariin pääsee.]

Opiskeluhoollon yksilökohtaisen työn kirjaaminen, rekisterinpito ja tietosuoja

6) Esityksessä täsmennetään opiskeluhoollon kirjaamiseen, rekisteröintiin ja tietojen salassapitoon liittyviä oppilas- ja opiskelijahuoltolain säännöksiä. Huomioitanne esityksestä?

OSKU suhtautuu esitykseen myönteisesti, on tärkeää, että opiskelijoiden tietosuojaa parannetaan. OSKU katsoo, että yhdenvertaisuuslain näkökulmasta on erityisen tärkeää henkilötietoja käsiteltäessä huomioida, millaisia tietoja kerätään ja millä perusteella. Yhdenvertaisuuden on toteuduttava kaikessa oppilaitoksen arjessa, ja myös henkilötietoja käsiteltäessä.

7) Miten arvioisitte esitysluonnosta tietosuojasääntelyn näkökulmasta?

OSKU haluaa muistuttaa, että opiskelijoista on tarpeen kerätä vain välttämättömät henkilötietoja koskevat asiat. On hyvin tärkeää pitää tietoturvasta huolta ja varmistaa, ettei kenenkään opiskelijan tietoja saa luovuttaa ulkopuolisille, ja ettei kerättävät tiedot vaikuta negatiivisesti opiskelijaan suhtautumiseen tai esimerkiksi hänen saamiin tukipalveluihin tai kohteluun opinnoissa. Kaikkiin tietosuojarikkeisiin on suhtauduttava asian vaatimalla vakavuudella ja toimittava lain vaatimin seuraamuskäytännöin.

8) Opiskeluhuollon siirtyessä hyvinvointialueelle tulee myös opiskeluhuollon psykologien ja kuraattorien kirjaamat asiakastiedot tallentaa valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin eli Kanta-palveluihin. Kanta-palveluihin liittymisen määräaajoista säädetään laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä. Psykologien tietojen tallentaminen tulisi aloittaa heti hyvinvointialueiden aloittaessa. Sosiaalihuollon ja kuraattorien liittymisvelvoitteen määräaika on 1.9.2024. Arvioitko tarvittavien muutosten olevan mahdollisia näiden määräaikojen puitteissa?

Kyllä

Muut huomiot esityksestä

9) Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 16 §:n mukaan oppilaitoksen työntekijän tulee olla yhteydessä opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin, jos oppilaitoksen tai opiskeluhuollon työntekijä arvioi opiskelijan tarvitsevan opiskeluhuollon psykologi- tai kuraattoripalveluja. Esityksessä ehdotetaan, että yhteydenotto opiskeluhuoltopalveluihin koskisi psykologin ja kuraattorin palveluiden lisäksi myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkärin ja terveydenhoitajan palveluja. Yhteydenotto tapahtuisi jatkossa yhteisymmärryksessä oppilaan tai opiskelijan kanssa. Huomioitanne esityksestä?

OSKU kannattaa esitystä, ja pitää tärkeänä, että toimintatapaa laajennetaan myös muihin opiskeluterveydenhuollon palveluihin. Keskeistä on kuitenkin, että opiskelijaa kuunnellaan ja hän on kaiken toiminnan keskiössä.

10) Hyvinvointialue järjestää 1.1.2023 alkaen opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut, kouluterveydenhuollon sekä lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskeluterveydenhuollon. Voimassa olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain 24 §:n mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ohjaa ja kehittää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa edellä mainittuja palveluja. Esityksen mukaan Opetushallitus ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ohjaisivat ja kehittäisivät yhdessä yhteisöllistä opiskeluhuoltoa ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella olisi päävastuu edellä mainittujen hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien palvelujen ohjauksesta ja kehittämisestä. Pidätekö esityksen mukaista ohjaus- ja kehittämisvastuun muutosta tarkoituksenmukaisena vai tulisiko Opetushallituksen ohjaus- ja kehittämisrooli säilyttää nykyisellään?

En ota kantaa

11) Mahdolliset muut huomionne esitysluonnoksesta?

-

Pohjanvirta Aino
Suomen Opiskelija-Allianssi -OSKU ry

Holsti Emma
Suomen Opiskelija Allianssi - OSKU ry